

Державний архів Сумської області
Лебединське повітове рекрутське присутствіє
м. Лебедин Лебединського повіту Харківської губернії

ФОНД 769

Інвентарний опис № 1

1834-1869 pp.

ПЕРЕДМОВА

до опису № 1 фонду 769 Лебединське повітове рекрутське присутствіє
м. Лебедин Лебединського повіту Харківської губернії

Організація і проведення рекрутських наборів у Російській імперії XIX ст., мала свою організаційну та управлінську структуру, серед якої важливе місце займали *рекрутські присутствія* – спеціальні адміністративні органи (комісії), які безпосередньо займалися набором рекрутів. 20 лютого 1705 року - петровський указ про перший рекрутський набір й з того часу запровадився сам термін “рекрут”.

Згідно рекрутського статуту 1831 р., що був основою нормативно-правового регулювання військової системи Російської імперії, до складу якої на той час входила і значна частина українських земель, з 1832 р. до 1874 р. для прийому рекрут визначалися відповідні місця, у яких відкривалися спеціальні органи – *рекрутські присутствія* із визначеним складом чиновників, які були основними виконавчими органами по рекрутській повинності. Ці органи створювалися спочатку тільки в губернських містах, а на підставі рекрутського статуту 1831 року стали відкриватися і в повітових містах. У кожній губернії під час проведення набору їх кількість не могла перевищувати чотирьох: одне в губернському, а решта – в повітових містах (“пункти прийому рекрут”).

Саме з цих присутствій і починалися «грозная служба государева», «чужая дальняя сторонушка», що означали «велике горе» для всієї родини рекрута і часто для нього самого.

Рекрутські присутствія відкривалися в кожній губернії для прийому рекрутів під час здійснення набору. Казенна палата оголошувала про утворення рекрутських дільниць, кількість новобранців і з кожної дільниці або визначала грошову суму, яка мала виплатитися до державної скарбниці замість рекрута. Після закінчення терміну набору рекрутські присутствія надавали цивільному губернатору загальний звіт про роботу, передавали справи до рекрутського столу казенної палати і закривалися.

Повітові рекрутські присутствія включали до свого складу: дворянського предводителя того повіту, у якому засновано присутствіє, місцевого городничого, військового і медичного чиновників. Головуючим, як правило, призначався вищий за званням предводитель. В повітових містах, де не було цієї посади, місце головуєчого займав повітовий суддя.

При кожному рекрутському присутствії функціонувала канцелярія, до складу якої належав діловод, його помічники та декілька писців. Під командуванням військового чиновника, при кожному присутствії перебував офіцер і унтер офіцер внутрішньої сторожі з солдатами і цирульниками, які допомагали в організації проведення набору. Такі ж функції виконував і офіцер корпусу жандармів.

Від кожного кандидата в солдати потрібно було мати при собі одяг, взуття та продовольство. Доставку рекрутів забезпечували «віддавальники» - відповідальні представники поміщика і того селянського суспільства, з якого обраний рекрут. Вони супроводжували майбутніх солдатів в присутність,

вносили за нього необхідний грошовий внесок, зібраний всім селянським суспільством (громадські суми).

Якщо у поміщика або громади забирали людей на будь-які роботи, натомість видавали спеціальні документи - залікові квитанції, які звільняли від здачі рекрутів. Іноді відправляли на службу «охотника» - бідняка, який на певних умовах йшов в рекрути замість свого наймача.

Набір в армію кріпаків звільняв їх від кріпацтва. У різні роки змінювався вік призову рекрутів, в основному – від 17-ти до 30-ти років. Спочатку вони служили пожиттєво, із 1793 – 25, із 1834 – 20 років і 5 – перебували у відпустці. 1855–1872 рр. термін військ. служби становив 12, потім – 10 і нарешті – 7 років із перебуванням у відпустці відповідно 3, 5 і 8 років. В Україні рекрутчина набула чинності після остаточної ліквідації її політичної автономії в 1780-х рр.

Маніфестом від 1 серпня 1834 р. «О замене общих в Государстве рекрутских наборов, частными, ежегодно в одной половине Государства, и о производстве в сем году первого набора в Южной полосе» територія Російської імперії поділялася на 2 смуги: південну й північну, а маніфестом від 8 липня 1839 р. – на західну та східну. До 1855 р. щорічно оголошувався набір рекрутів почергово (частковий рекрутський набір) по західній або східній смузі.

Останній рекрутський набір у Російській імперії проходив із 15 січня до 15 лютого 1874 р. Рекрутські присутствія скасовано указом Сенату від 14 травня 1874 р. Відповідно до “Статуту щодо військової повинності”, свої повноваження вони передали новоствореним губернським і повітовим із військової повинності присутствіям.

* * *

У 2021 році проведено науково-технічну обробку документів постійного терміну зберігання фонду, вдосконалення та переробку опису.

В опису відредаговані заголовки справ, уточнені крайні роки документів, кількість аркушів у справах, опис передруковано, складено передмову, історичну довідку, перевідну таблицю шифрів, акт перероблення опису архівного фонду.

На впорядковані документи складено опис № 1 справ постійного зберігання, в який включено 48 справ з № 1 по №49 за 1834-1869 роки. Справи в опису систематизовані за датами. Старий інвентарний опис взятий на облік та включений в опис під № 49.

Передмову склала

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Ольга АНДРЮЩЕНКО

Лебединське повітове
рекрутське присутствіє
м. Лебедин
Лебединського повіту
Харківської губернії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державного архіву
Сумської області

Юрій Олійник

2021

Фонд 769

Опис № 1

справ постійного зберігання
за 1834-1869 рр.

№№ з/п	Індекс справи	Заголовок справи	Крайні дати документів справи	Крайні дати документів справи	Кількість аркушів у справі	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
1.		Наряд прошеній, приговорів, об'яв віддавальників Лебединського повіту з розписами і списками рекрутів по частковому набору, що з 100 душ по 5 рекрутів, призначеному Маніфестом 2 серпня 1834 року	07 листопада 1834 р.	15 грудня 1834 р.	746	
2.		Наряд прошеній, приговорів, об'яв віддавальників Лебединського та Охтирського повітів з розписами і списками рекрутів по частковому набору, що з 100 душ по 5 рекрутів, призначеному Маніфестом 2 серпня 1834 року	08 листопада 1834 р.	15 грудня 1834 р.	550	
3.		Чорновий формулярний список Лебединського повітового рекрутського присутствія набору 1834 року	03 листопада 1834 р.	20 грудня 1834 р.	110	

1	2	3	4	5	6	7
4.		Прошення, свідоцтва, квитанції, приговори, рапорти, об'яви віддавальників, списки Лебединського рекрутського присутствія на рекрутів, прийнятих по 2-му частковому набору 1837 року по Лебединському повіту	01 листопада 1837 р.	21 грудня 1837 р.	650	
5.		Розписи Лебединського рекрутського присутствія прийнятих рекрутів по 2- му частковому набору по Богодухівському повіту у 1837 році	22 листопада 1837 р.	22 грудня 1837 р.	406	
6.		Розписи Лебединського рекрутського присутствія прийнятих рекрутів по 2- му частковому набору по Охтирському повіту у 1837 році	31 жовтня 1837 р.	21 грудня 1837 р.	558	
7.		Список жеребкування селянам по рекрутському набору, призначеному Маніфестом 31 жовтня 1845 року, по Лебединському повіту Лебединської волості	1845 р.		109	
8.		Список жеребкування селянам по рекрутському набору, призначеному Маніфестом 31 жовтня 1845 року, по Лебединському повіту Недригайлівської волості	1845 р.		73	
9.		Список жеребкування селянам по рекрутському набору, призначеному Маніфестом 31 жовтня 1845 року, по Лебединському повіту Межирицької волості	1845 р.		81	

1	2	3	4	5	6	7
10.		Список жеребкування селянам по рекрутському набору, призначеному Маніфестом 31 жовтня 1845 року, по Лебединському повіту Олешанської волості	1845 р.		61	
11.		Список жеребкування селянам по рекрутському набору, призначеному Маніфестом 31 жовтня 1845 року, по Лебединському повіту Червленівської волості	1845 р.		36	
12.		Формулярний список по рекрутах, прийнятих в Лебединському повітовому рекрутському присутствії по 7-му частковому черговому рекрутському набору з 1 січня 1848 р.	1848 р.		64	
13.		Сімейний рекрутський список Лебединського повіту Межирицької волості Межирицького сільського товариства	1861 р.		282	
14.		Сімейний рекрутський список Лебединського повіту Межирицької волості Межирицького хутірського сільського товариства	1861 р.		239	
15.		Протоколи і журнали Лебединського повітового рекрутського присутствія	01 листопада 1863 р.	01 грудня 1863 р.	116	
16.		Справа Лебединського рекрутського присутствія віддавальників рекрут	15 січня 1863 р.	04 березня 1863 р.	445	
17.		Списки жеребкування селян, народжених у 1841 р.	23 жовтня 1863 р.		262	

1	2	3	4	5	6	7
18.		Справа Лебединського рекрутського присутствія про вступ «охотників» в набір 1863 року	27 червня 1863 р.	29 липня 1863 р.	252	
19.		Справа Лебединського рекрутського присутствія по об'явам віддавальників	01 листопада 1863 р.	12 грудня 1863 р.	930	
20.		Наряд Лебединського повітового рекрутського присутствія паперам, які мають відношення до набору рекрут з 1 листопада по 1 грудня 1863 р. Формулярні списки рекрутів Андрія Павлова Падалки, Омеляна Чегринця, Григорія Костянтинова Любченка	01 листопада 1863 р.	01 грудня 1863 р.	271	
21.		Листування Лебединського повітового рекрутського присутствія по прошенням та запитам різних установ і посадових осіб, по прийманню в рекрути та повернення їх зі служби з різних обставин	16 січня 1863 р.	23 лютого 1863 р.	72	
22.		Формулярний список рекрутам, прийнятим по набору 1870 року в Лебединському повітовому рекрутському присутствії	листопад 1870 р.		56	
23.		Формулярні списки рекрут, прийнятих в Лебединському повітовому рекрутському присутствії по набору 1871 року	лютий 1871 р.	жовтень 1871 р.	104	

1	2	3	4	5	6	7
24.		Наряд об'яв віддавальників рекрут Лебединського повіту з розписами та поданнями рекрут по рекрутському набору 1871 року	11 лютого 1871 р.	20 лютого 1871 р.	24	
25.		Призовні списки та списки жеребкування селян Червленівської волості Лебединського повіту	04 лютого 1871 р.	14 грудня 1871 р.	108	
26.		Формулярний список рекрутам, прийнятим в набір 1872 року в Лебединському повітовому рекрутському присутствії	1872 р.		104	
27.		Формулярний список рекрутам, прийнятим в набір 1872 року в Лебединському повітовому рекрутському присутствії	1872 р.		136	
28.		Журнали Лебединського повітового рекрутського присутствія за 1873 рік	15 січня 1873 р.	05 листопада 1873 р.	77	
29.		Об'ява віддавальника Червленівської волості Лебединського повіту з минулими розписами, приговорами та іншими документами	26 січня 1873 р.	08 лютого 1873 р.	31	
30.	29а	Алфавіт формулярним спискам по набору 1874 року	1873 р.		8	
31.		Формулярний список Лебединського повітового рекрутського присутствія рекрут, прийнятих по 12-му загальному набору 1874 р.	1874 р.		82	

1	2	3	4	5	6	7
32.		Настільна записка про прийнятих в рекрути в Лебединському рекрутському присутствії за Охтирський повіт по першому частковому набору	1834 р.		13	
33.		Настільна записка про прийнятих в рекрути в Лебединському рекрутському присутствії за Сумський повіт по першому частковому набору	1834 р.		14	
34.		Вихідний журнал 1-го Лебединського рекрутського присутствія для записки залікових квитанцій	1834 р.		34	
35.		Книга вихідна Лебединського рекрутського присутствія по загальному набору 1837 року	1837 р.		46	
36.		Вхідний загальний журнал Лебединського повітового рекрутського присутствія	1837 р.		20	
37.		Настільна записка Лебединського повіту про рекрутів, прийнятих натурою та зарахованих по квитанціям по 11-му набору 1854 року	1854 р.		32	
38.		Настільна книжка Лебединського повіту про рекрутів, прийнятих по 12-му частковому черговому набору 1854 року	1854 р.		36	

1	2	3	4	5	6	7
39.		Облікова рекрутська книга по Харківській губернії Лебединському повіту по 14-му частковому набору 1859 р.	1859 р.		143	
40.		Книга вихідна Лебединського повітового рекрутського присутствія	31 жовтня 1863 р.	02 грудня 1863 р.	15	
41.		Книга для видачі посвідчень та паспортів солдатським дружинам	01 листопада 1863 р.	30 грудня 1863 р.	9	
42.		Вхідна книга Лебединського повітового рекрутського присутствія	31 жовтня 1863 р.	22 листопада 1863 р.	16	
43.		Книга для запису квитанцій, виданих особам, які представили «охотників» за свою родину	01 січня 1863		4	
44.		Книга для видачі квитанцій віддавальникам рекрут	04 листопада 1863 р.	28 листопада 1863 р.	4	
45.		Розписи Лебединського рекрутського присутствія прийнятих рекрутів по 3-му загальному набору 1865 року	15 січня 1865 р.		400	
46.		Розписи Лебединського рекрутського присутствія прийнятих рекрутів по 6-му частковому набору 1868 року	1868 р.		139	
47.		Розписи Лебединського рекрутського присутствія прийнятих рекрутів по 2-му частковому набору 1869 року	1869 р.		138	
48.		Вхідна книга Лебединського повітового рекрутського присутствія	11 грудня 1868 р.	25 січня 1869 р.	9	

1	2	3	4	5	6	7
49.		Старий недійсний опис			16	

До опису внесено 49 (сорок дев'ять) справи з № 1 по № 49 у тому числі:
літерні №№ _____, пропущені №№ _____

Укладач опису:

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Ольга АНДРЮЩЕНКО

05.07.2021

Перевідна таблиця шифрів до опису 1 Ф.768

Новий номер справи	Старий номер справи	Новий номер справи	Старий номер справи
1.	1	25.	25
2.	2	26.	26
3.	3	27.	27
4.	4	28.	28
5.	5	29.	29
6.	6	30.	29a
7.	7	31.	30
8.	8	32.	31
9.	9	33.	32
10.	10	34.	33
11.	11	35.	34
12.	12	36.	35
13.	13	37.	36
14.	14	38.	37
15.	15	39.	38
16.	16	40.	39
17.	17	41.	40
18.	18	42.	41
19.	19	43.	42
20.	20	44.	43
21.	21	45.	44
22.	22	46.	46
23.	23	47.	47
24.	24	48.	Старий опис